

ПРИДЕСНЯНСЬКА КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ

Як відомо, протягом багатьох століть наша національна освіта не мала нормального розвитку. Українська мова постійно гальмувалася московською владою. Особливо придушувалася мова літературна, наукова. І зрозуміло чому. Просвітлення прийшло всього на кілька років тільки на початку 20-го століття, після революції 1917 року. Тоді почала діяти українська школа. А новостворені комісії, наукові товариства, інститути та окремі ентузіасти взялися за створення найрізноманітніших підручників, опрацювання наукової термінології, складання словників тощо. Але, на жаль, більшовицька влада, погравшись в українізацію, розтоптала той бурхливий розвиток. І все напрацьоване пішло в небуття. Більшість підручників, мовні та термінологічні словники, створені науковцями за методологією національного погляду, були поварварськи знищені, як такі, що «укладались на засадах націоналістично-буржуазного мовознавства». Відтоді в умовах тоталітаризму, шовінізму її ідеологічної заангажованості про національну освіту в нашій державі, а точніше в тодішній УРСР, не могло бути й мови.

Сьогодні в незалежній Україні питання освіти стоїть чи не на першому місці. Але справа однак слабо просувається. Адже одне діло проголосити національну школу, інше — утверджувати, щось робити. Прикро, що й досі нашим дітям доводиться користуватися підручниками, більшість з яких скопійована з російських видань. Отже, завдання науковців, письменників, вчителів — якнайшвидше створити достатню кількість навчальних посібників, словників, які б відповідали новим шкільним програмам, утверджували національні та загально людські цінності. Це пріоритетне завдання.

Зрозуміло, створення повноцінної навчальної літератури, яка б відповідала вимогам часу, слугувала розбудові нашої освіти, — справа трудомістка й довготривала, потребує серйозних наукових, організаційних, фінансових і кадрових затрат. І все ж, слід наголосити, що багато науковців вже взяли за цю справу.

Приємно, що у цій царині плідно працює і наш земляк (народився в селі Макишин Городнянського району), автор більше 50-ти наукових праць, кандидат філологічних наук, докторант Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України Володимир Іванович Кузьменко. Щойно побачила світ його нова книга (це вже третя на рахунку автора) — «Словник літературознавчих термінів». Це навчальний посібник з літературознавства за оновленими програмами для вчителів та учнів середніх шкіл, професійних училищ, ліцеїв, гімназій. Видавництво «Український письменник», тираж 5000 примірників.

Що ж являє собою цей словник і посібник з літературознавства, чим приваблює насамперед? Передусім зазначу, що написана книга без усіляких упереджень, перекручень, з позиції істинної науковості, в основі якої не класовий підхід, а загальнолюдські і національні пріоритети. Вона має чотири розділи: літературознавство як наука, закономірності історичного розвитку літератури, словник літературознавчих термінів та покажчик літературознавчих термінів, до яких увійшли найхарактерніші, найважливіші і в той же час найбільш необхідні для учнів поняття теорії літератури. У першому розділі автор дохідливо подає (інформацію про літературознавство, щй воно вивчає та його провідні і допоміжні галузі. У другому — іде мова про закономірності історичного розвитку світової літератури, її творчі методи, художні напрямки від епохи Відродження і класицизму до сучасних — модернізму і постмодернізму. Причому автор висвітлює різні найпоширеніші точки зору на ті чи інші літературні явища, що, безумовно, полегшить сприйняття і розуміння їх учнями.

У третьому розділі розглядається більше двохсот найживаніших термінів. Ілюстративний матеріал для висвітлення літературних понять автор подає широко, не обмежуючи читача рамками вітчизняного письменства. Простежує історію виникнення того чи іншого терміну, його трансформацію. Причому більшість із них для кращого засвоєння учнями доповнюється прикладами.

Слід сказати, що багато літературознавчих термінів вводиться до книги з новим прочитанням. Подає В. Кузьменко до реєстру і такі літературні поняття як бароко, цензура, утопія, антиутопія та інші, про які за часів тоталітаризму говорити було не бажано. Добре, що до словника літературознавчих термінів введено статті про таке літературне поняття, як художній та авторський переклад. Адже вивчення рідної літератури, засвоєння її художніх явищ учнями має відбуватися не ізольовано від інших літератур світу, а разом, шляхом порівняння та художнього аналізу. Адресуючи свою книгу передусім учителям, учням середніх шкіл, які вивчають літературознавство у доступній їм формі, автор свідомо уникає розлогих теоретичних викладок, складних лінгвістичних термінів, але не спрощує матеріал, а подає його на основі наукових концепцій розвитку літератури.

І насамкінець маю наголосити, що книга написана виважено, стисло, живою народною мовою. А, це, враховуючи, що більшість навчальних посібників хибує цим, має неабияке значення. Отож «Словник літературознавчих термінів» добре послужить нашій Школі. Він стане опорою для вчителів-філологів, учнів, для всіх, хто кохається в літературознавстві, хто починає свій шлях у літературу. Він сприятиме духовному розвитку нашого підростаючого покоління, а це найголовніше.

Ось як говорить сам автор, починаючи свою книгу: «йти за художньою думкою та образами письменника — значить, розвивати почуття мови, розширювати свій світогляд, створювати свій власний стиль, вчитись складному й нелегкому мистецтву слова. І тоді наука про художню літературу, про поетичну мову поступово, а може, й непомітно для вас самих перетвориться на одну з найцікавіших і захоплюючих».

Немає сумніву, що навчальний посібник з літературознавства В. Кузьменка дасть свої плоди, бо написаний він справжнім патріотом красного письменства, чутливою душею, з фаховим знанням і любов'ю.

Михась ТКАЧ